

Vantaan kaupungin lausunto esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja sote-maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

- ☐ kunta X
- ☐ sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
- ☐ maakunnan liitto
- ☐ muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
- ☐ valtion viranomainen
- ☐ järjestö
- ☐ joku muu

Vastaajatahon virallinen nimi:

Vantaan kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Vantaan kaupunginvaltuusto 21.9.2020

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

- 1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?**

Vantaa pitää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta sinänsä tarpeellisena. Tässä lausunnossa ja näissä vastauksissa tarkastellaan uudistusta erityisesti suuren kaupungin, Vantaan näkökulmasta. Uudistuksen talouslaskemissa Vantaan kaupunki on yksi niistä kunnista, jotka menettävät eniten. Lisäksi samalla kun luodaan yhtenäinen sosiaali- ja terveystoimi, luodaan esimerkiksi nykyistä suurempia raja-aitoja varhaiskasvatuksen ja sosiaalitoimen välillä. Monet nykyiset yhteiskunnalliset haasteet vaativat moniviranomaistoimintaa ja siksi yhtenäisten toimintaprosessien hajottaminen eri itsehallinnollisille organisaatioille sisältää riskejä.

Uuden hallinnon tason luominen ei kavenna väestön terveys- ja hyvinvointieroja tai paranna palveluiden yhdenvertaista saatavuutta.

Esityksen mukaan sote-maakunnat veloitettaisiin suunnittelemaan ja toteuttamaan palvelut asiakkaiden tarpeen edellyttämällä tavalla. Palvelut tulisi toteuttaa yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina kokonaisuuksina sekä lähellä asiakkaita. Uudistuksessa on todellisenä vaarana se, että kahden eri hallinnon tason, sote-maakuntien ja kuntien, väliin muodostuu raja-aitoja, jotka käytännössä vaikeuttavat tiedonvaihtoa ja vaikeuttavat asiakkaiden palvelutarpeiden katsomista yhtenä kokonaisuutena. Toisaalta vaarana on, ettei sote-maakuntien ja kuntien välille muodostu harmaata aluetta, jossa tehtävien, vastuiden ja resurssien jako on epäselvää. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen tai opetuksen välisen yhteistyön ja tietojenvaihdon lastensuojelussa tulee olla saumatonta, vaikka ne jatkossa sijoittuvat eri organisaatioon ja eri rahoituksen alle.

Sote-maakuntien väliseen yhdenvertaisuuteen ei sote-järjestämislaissa tai sote-maakuntalaissa oteta juurikaan kantaa. Sote-maakuntien sisäiseen palveluiden saatavuuden yhdenmukaisuuteen lainsäädäntö viittaa usealta osin. Palveluiden yhdenmukaistaminen ei tarkoita automaattisesti palvelutason nousua, vaan palvelutason voidaan olettaa myös vähenevän eri kuntien palvelutasojen keskiarvoon. Sote-maakunnan alueella toimivien kuntien sosiaali- ja terveystalveluiden laadussa ja saatavuudessa on nykyisin huomattavia eroja. Laki vaatii ainoastaan, että sote-alueen asukkaille tarjottava palvelu on yhdenmukaista, mutta tämän tason määrittämistä ei ole säännelty. Laadullisen taso voi siis ihan yhtä hyvin laskea osalle väestöstä samalla kun se nousee toisille.

Uudistus ei edesauta sitä, että palvelut toteutettaisiin lähellä asiakkaita. Uusi organisaatio voidaan kokea etäiseksi ja vieraaksi vielä pitkän aikaa toiminnan käynnistymisen jälkeen. Todellinen vaara on myös se, että toiminta-aleen laajentuessa, valtionohjauksen kasvaessa ja todellisten päätöksentekomahdollisuuksien kaventuessa toimipisteitä joudutaan karsimaan ja siten todelliset lähipalvelut vähenevät.

Uudistuksessa on jätetty aivan liian vähälle huomiolle se, miten uudistus kohtelee kuntia ja erityisesti kasvavia kaupunkeja. Vantaan kaupunki tulee olemaan uudistuksessa yksi suurimmista häviäjistä. Uudistus kohtelee erityisen epäoikeudenmukaisesti kuntia, jotka ovat pystyneet esim. tuottavuustoimenpiteiden, rakenteellisten uudistusten sekä volyymietujen kautta pitämään sote-

kustannukset tarvevakioitua keskiarvoa alemmalla tasolla. Uudistuksen rahoitusmallilla on merkittävät vaikutukset Vantaan kaltaisen kaupungin taloudelliseen tilanteeseen, investointikykyyn ja palveluiden järjestämiseen.

Vantaa – Keravan sote-maakunnan näkökulmasta merkittävää on myös niin sanotun kaksinkertaisen hallinnon perustaminen. Molemmilla kaupungeilla on luonnollisesti jatkossakin omat kaupunginvaltuustonsa ja muut toimielimensä. Uudistuksen myötä näiden kahden kaupungin yhdessä muodostamalle sote-maakunnalle tulee valtuusto, hallitus, lautakunnat ja vaikuttamistoimielimet. Tämä aiheuttaa luonnollisestikin lisäkustannuksia.

Sote-järjestämislain 5 §:ssä säännellään palveluja järjestettäessä käytettävistä kielistä. Esityksen mukaan sote-maakunnan tulee taata palvelu molemmilla kansallisilla kielillä, mikäli alueella on yksikin kaksikielinen kunta tai kuntia, joiden kieli on eri. Useissa sote-maakunnissa tämä tulee tarkoittamaan kielivaatimuksen lisääntymistä alueen toimijoilla. Esimerkiksi Vantaa – Keravan sote-maakunnassa on sekä yksi- että kaksikielinen kunta. Lainsäädännön valmistelussa on otettu tämä huomioon lisärahoituksen muodossa, mutta ei ole otettu kantaa tämän vaikutuksista kokonaispalvelun laatuun.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Paikallisten pelastuslaitosten haasteiden lisäksi myös pelastustoimen valtakunnallisissa valmisteluissa ja järjestelyissä on suuria haasteita. Näihin voitaisiin vastata jo nykyllä lainsäädännöllä perusteella ilman tätä uudistustakin, mutta se vaatisi lisäresursseja. Nykytason mukainen pelastustoimen rahoitus ei tule riittämään jatkossa riippumatta siitä, tehdäänkö esitettyä muutosta vai ei. Ilman lisärahoitusta esitetty muutos heikentää pelastustoimen palveluja, koska esitetty pelastustoimen ohjausmekanismi olisi jatkossa nykyistä merkittävästi raskaampi.

Pelastustoimen merkittävät rahoituksen korotuspaineet johtuvat muun muassa kasvaneista ICT-kustannuksista, kuten lakisääteisen korkean turvallisuuden verkon (TUVE) käyttöönotosta, puutteista pelastustoimen palvelutasossa sekä osassa pelastuslaitoksia käytössä olevan varallaolojärjestelmän muutoksista. Esitetyt Indeksitarkistukset eivät riitä kattamaan näitä korotuspaineita.

Esitetty muutos tulee merkittävästi lisäämään valtiojohtoisuutta, koska esitetty pelastustoimen ohjausmekanismi olisi jatkossa nykyistä raskaampi. Esityksessä on nostettu esiin se, että sisäministeriöön tarvitaan lisää resursseja ohjaukseen, kykyä rahoituksen ja pelastustoimen valtakunnallisen suorituskyvyn arviointiin. Näitä sisäministeriön tarvitsemia resursseja ei missään tapauksessa saa vähentää sote-maakuntien pelastustoimen resursseista, sillä vastaavia valmistelu- ja seurantaresursseja tarvitaan myös kussakin pelastuslaitoksessa.

Pelastustoimi on jo ”maakunnallistettu” vuonna 2004 kun pelastustoimen palvelujen järjestäminen koottiin nyt suunniteltujen sote-maakuntien kokoiisiin kokonaisuuksiin. Näiden suurempien alueiden tuomat synergia- ja resurssihyödyt on jo ulosmitattu pelastustoimessa kuluneen 16 vuoden aikana.

Muualla Suomessa esitys mahdollistaa pelastustoimen ja ensihoidon synergian hyödyntämisen Uuttamaata paremmin, koska siellä ensihoidon ja pelastustoimen järjestämisvastuu olisi jatkossa samassa oikeushenkilössä (sote-maakunta), jolloin ensihoidon palveluiden tuottaminen olisi mahdollista jatkossakin sote-maakunnan pelastuslaitoksella. Harkinta ensihoidon palveluntuottajasta olisi sote-maakunnalla. Ehdotusta pelastustoimen ja ensihoidon osalta tulisi muuttaa siten, että ensihoidon tuottaminen sote-maakunnissa pelastuslaitosten toimesta olisi velvoittavampaa kuin nyt on esitetty ja näin voitaisiin varmistaa pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt.

Uudellamaalla esitetään ensihoidon järjestämisvastuun jäämistä HUS-maakuntayhtymälle (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä Uudellamaalla, 5 § 2. mom. 4. kohta). Tällöin pelastustoimen ensihoidon synergian hyödyntäminen olisi epävarmaa, koska pelastustoimen ja ensihoidon järjestäminen ei olisi samassa oikeushenkilössä, vaan yhteistoiminta perustuisi ilmeisesti jo nyt voimassa olevan terveydenhuoltolain (39 § 2. mom.) mukaiseen sairaanhoitopiiriin ja alueen pelastustoimen väliseen yhteistoimintaan.

Uudenmaan osalta pelastustoimen ja ensihoidon järjestämisvastuu voisi olla uudistuksen tavoitteen mukaisesti samassa oikeushenkilössä, jos ensihoito säädetään sote-maakuntien vastuulle myös Uudellamaalla. Tämä edellyttäisi muutosta HUS-erillislainsäädäntöön.

Mikäli ehdotus säilyy nykymuotoisena, tulee huolehtia siitä, että terveydenhuoltolain ja muiden säädösten perusteella sote-maakunta (käytännössä pelastuslaitos) voi tuottaa Uudellamaalla ensihoitopalvelua jatkossakin.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Nykypäivän ja tulevaisuuden demokratia on paljon muutakin kuin äänestäminen vaaleissa ja vaalituloksen perusteella muotoutuvien toimielinten toiminta. Kunnissa on käytössä laaja paletti osallisuuden eri keinoja. Esitetyt viralliset toimielimet eivät riitä, vaan asukkailla tulee olla erilaisia mahdollisuuksia osallistua valmisteluun ja olla mukana muokkaamassa palveluita.

Uudistuksen myötä nykyiset lähipalvelut siirtyvät kauemmas kuntalaisista. Sote-maakuntalaissa säädetään, että sote-maakuntavaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista, mutta ilman erillisiä toimenpiteitä toiminta-alueen kasvaessa myös osallisuus vaikeutuu. Mikäli uudistus toteutuu, onkin erittäin tärkeää huolehtia asukkaiden

aidoista vaikutusmahdollisuuksista. On myös vaikeaa arvioida, miten paljon maakuntavaalit kiinnostavat äänestäjää. Nykyisin äänestysprosenttien trendi on ollut laskeva. Jos ihmiset eivät äänestä, voidaan pohtia, millainen legitimizeetti uusilla sote-maakunnilla on.

Rakenteellisesti on erittäin ongelmallista, että sote-maakunnan alueellista itsehallintoa rajoittaa paljon suuremmassa määrin kuin nykyisiä kuntia valtion oikeus päättää mm. investoinneista ja pitkäaikaisesta lainanannosta sekä valtion rahoitus. Jos kansanvaltaisuutta haluttaisiin vahvistaa, tulisi valtion määräysvaltaa rajoittaa ja sote-maakunnalla tulisi olla oma verotusoikeus.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

- ☐ kyllä
- ☒ kyllä pääosin X
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Lakiesitys on sisällöltään hyvin lähellä nykyistä kuntalakia, joten sinällään sen voidaan katsoa olevan tarkoituksenmukainen. Ongelmana on kuitenkin kaksinkertaisen hallinnon muodostuminen. Vantaa – Keravan sote-maakunnassa molemmilla kaupungeilla on jatkossakin omat kaupunginvaltuustonsa ja muut toimielimensä. Uudistuksen myötä näiden kahden kaupungin yhdessä muodostamalle sote-maakunnalle tulee valtuusto, hallitus, lautakunnat ja vaikuttamistoimielimet. Tämä aiheuttaa luonnollisestikin lisäkustannuksia.

Esityksen henkilöstövaikutusten arvioinnissa todetaan, seuraavaa: ”Henkilöstö siirtyisi sote-maakuntien palvelukseen usean kymmenen eri työnantajayksikön palveluksesta. Palkkojen yhteensovittamisen tarve syntyisi, kun eri kuntien ja kuntayhtymien palveluksesta siirtyisi henkilöstöä saman sote-maakunnan palvelukseen, jolloin samasta tai saman vaativuustason tehtävästä maksettavan palkan taso voisi vaihdella. Kunta-alan osalta harmonisointitarpeen kannalta olennaista on, että jokaisessa kunnassa ja kuntayhtymässä on oma tehtävien ja palkkojen vaativuusjärjestelmänsä, josta ei ole olemassa valtakunnallisia tilastotietoja. Kunta-alan palkkatilastot kuvaavat valtakunnallisten työ- ja virkaehtosopimusten vähimmäispalkkoja koskevien palkkahinnoittelukohtien sisällä olevia eri palkkatasoja. Näiden vertailu ei kuitenkaan anna täsmällistä kuvaa uudistukseen liittyvästä palkkojen harmonisointitarpeen laajuudesta tai sen kustannusvaikutuksista, koska yksittäisen palkkahinnoittelukohdan sisällä on tosiasiallisesti usean eri vaativuustason tehtäviä.”

Käytännössä tämä tarkoittaa, että uudistuksessa tulee merkittävä palkkaharmonisoinnin tarve, jonka laajuutta tai kustannuksia ei ole voitu esitystä tehdessä arvioida.

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☒ **ei X**
- ☐ ei kantaa

Sote-maakunnille ei tule esittää lainkaan yleistä toimivaltaa, koska se voisi tuottaa ongelmia sote-maakunnan ja kunnan välisessä työnjaossa. Lakiesityksessä esitetyt lakisääteisiä tehtäviä tukevat tehtävät saattavat olla sellaisia, jotka kunta saattaa katsoa kuuluvan sille kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämistehtävänä. Määrittely on siis tulkinnanvarainen ja voi tuoda epäselvyyttä sote-maakuntien ja kuntien tehtävänjakoon.

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

- ☐ Kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Sote-maakuntien asukkailla on teknisesti samat osallistumisoikeudet suhteessa sote-maakuntaan kuin kuntien asukkailla on suhteessa kuntaan. Se, miten ne toimivat käytännössä, on kuitenkin eri asia, ja mikäli uudistus toteutuu, on erittäin tärkeää huolehtia asukkaiden aidosta vaikutusmahdollisuuksista.

Nykypäivän ja tulevaisuuden demokratia on paljon muutakin kuin äänestäminen vaaleissa ja vaalituloksen perusteella muotoutuvien toimielinten toiminta. Kunnissa on käytössä laaja paletti osallisuuden eri keinoja. Esitetyt viralliset toimielimet eivät riitä, vaan asukkailla tulee myös sote-maakunnissa olla erilaisia mahdollisuuksia osallistua valmisteluun ja olla mukana muokkaamassa palveluita.

Uudistuksen myötä nykyiset lähipalvelut siirtyvät kauemmas kuntalaisista, ja ilman erillisiä toimenpiteitä toiminta-alueen kasvaessa myös osallisuus vaikeutuu.

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- ☒ **Kyllä X**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei

Vastaa kuntalaissa olevaa kuntien yhteistoimintaa. Yhteistoiminnan säädöksissä tulee kuitenkin varmistaa, että Vantaa – Keravan sekä Keski-Uudenmaan sote-maakunnat voivat sopia, että toinen sote-maakunta voi myös vastata toisen maakunnan pelastustoimen järjestämisestä yhteistoimintasopimuksella. Tämä olisi verrattavissa nykytilaan, jossa Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen isäntäkuntana Vantaan kaupunki vastaa yhteistoimintasopimuksella seitsemän muun kunnan pelastustoimen järjestämisestä. Näin ollen Keski-Uudenmaan pelastuslaitos voi toimia jatkossa sekä Keski-Uudenmaan että Vantaa – Keravan sote-maakuntien yhteisenä pelastuslaitoksena, mikä on ollut tavoitteena pelastustoimen osalta Uudenmaan erillisratkaisua valmisteltaessa.

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Esityksen mukaan sote-maakuntien rahoitus perustuisi valtion rahoitukseen eikä sote-maakunnille ehdoteta tässä vaiheessa verotusoikeutta. Sote-maakuntiin kohdistuisi myös tiukkaa valtionohjausta. Niiden kanssa vuosittain käytävissä neuvotteluissa ohjattaisiin sote-maakuntaa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistehtävässä. Neuvotteluissa olisi mahdollisuus antaa toimenpide-ehdotuksia koskien esimerkiksi tuotantorakennetta, vähäistä suurempia palveluhankintoja, vuokratyövoimaa sekä investointeja, jotka esitysluonnoksen mukaan olisivat luvanvaraisia ja tiukasti säänneltyjä. Valtionohjaus olisi varsin voimakasta, myös sote-maakunnan operatiivista toimintaa koskevissa kysymyksissä, mikä ei ole uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta

perusteltua. Vahva valtionohjaus on ristiriidassa sote-maakunnan vahvaa järjestämisvastuuta korostavan tavoitteen kanssa.

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Esityksen mukaan valtio ohjaa voimakkaasti maakuntien investointeja. Sote-maakuntien ja HUS-maakuntayhtymän mahdollisuus rahoittaa taseessaan olevien kiinteistöjen peruskorjausta sekä uudisrakentamista on valtion kanssa käytävien neuvottelujen varassa, koska valtiolta tarvitaan hyväksyntä pitkäaikaiseen lainanottoon. Tämä hankaloittaa erittäin merkittävästi sote-maakuntien ja HUS-maakuntayhtymän mahdollisuuksia pitkän tähtäimen investointisuunnitteluun. Lisäksi tämä saattaa toimia kannusteena toteuttaa peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeita muutoin kuin omaan taseeseen.

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntalaista.

Lain perusteluissa tulisi tasaveroisesti huomioida sekä sosiaali- ja terveydenhuolto että pelastustoimi. Pelastustoimi ei ole osa sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaa.

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

- ☐ kyllä

- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Kyseessä on yleislaki, jolla annetaan toimintaa koskevat yleiset säännökset, ja tarkemmat säännökset annetaan erityislaille tai alemman asteisilla säännöksillä.

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Esitys ei ota suoraan kantaa eri sote-maakuntien välisten palveluerojen tasoittamiseen. Tämä on tarkoitus toteuttaa valtionohjauksen kautta. Uudenmaan erillisratkaisu muodostaa muuhun maahan verrattuna poikkeuksen perustason ja erikoistason integraatioon ja edellyttää järjestelmän ohjaukselta erityisiä ratkaisuja.

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☒ **ei X**
- ☐ ei kantaa

Uudistuksessa on todellisena vaarana se, että sote-maakuntien ja kuntien väliin muodostuu palveluketjuja haittaavia raja-aitoja. Konkreettisenä esimerkkinä voidaan todeta lastensuojelu, joka on sote-maakunnan tehtävä, mutta johon liittyvät konkreettiset toiminnot ja palvelut ovat kuntien vastuulla.

Toisaalta ongelmaksi voi muodostua ns. harmaa alue, jolla sijaitsevia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäviä ei ole selkeästi määritelty kummallekaan organisaatiolle.

Hyvinvoinnin ja terveyden seurantaan tarvittavan tiedon tuottaminen jakautuisi ehdotuksen mukaan osin kunnan ja osin sote-maakunnan vastuulle. THL ohjaisi tämän seurantatiedon keräämistä. Uudistus tarjoaisi mahdollisuuksia kehittää ja parantaa väestön hyvinvoinnin ja terveyden seurantatiedon keräämistä ja käyttöä. THL:n seurantatehtävään kuuluisi myös väestöryhmittäisten erojen seuraaminen ja arviointi. Tällöin terveyden ja hyvinvoinnin kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä väestöryhmien ja alueiden välisiä eroja koskevat tiedot tulisivat nykyistä paremmin esiin. Yhteismitallisesti koottu ajantasainen tieto parantaisi edellytyksiä tietoon perustuvalle toiminnan ohjaamiselle. Yhdenmukaisesti koottu tietopohja mahdollistaisi myös esimerkiksi pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen yhteisen hyödyntämisen ja siten tukisi uusien, entistä vaikuttavampien, toimintamuotojen kehittämistä. Toiminnan tehostamiseksi sekä mahdollisten tietosuojaan liittyvien lainsäädännöllisten ongelmien välttämiseksi olisi hyvinvoinnin ja terveyden seurantaan tarvittavan tiedon tuottaminen siirrettävä palveluja toteuttavan sote-maakunnan tehtäväksi, ja varmistettava samalla, että kunta saa ne tiedot, joita se tarvitsee lakisääteisen tehtävänsä toteuttamiseksi.

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Esityksen mukaan sote-maakunnalla on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveystalouden saatavuudesta kaikissa tilanteissa. Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi sote-maakunnalla on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö, hallinnollinen ja muu henkilöstö sekä hallinnassaan asianmukaiset toimitilat, toimintavälineet ja muut tarvittavat toimintaedellytykset. Lisäksi sote-maakunnalla on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto.

Esityksessä todetaan myös seuraavaa: ”Koska sote-maakunnalla olisi oltava järjestämisvastuunsa hoitamiseksi riittävästi omaa palvelutuotantoa, sote-maakunta ei voisi ulkoistaa laajoja alueellisia tai toiminnallisia kokonaisuuksia.” Tämä kohta on erittäin epäselvä ja tulkinnanvarainen, ja epäselväksi jää, mitä tarkoitetaan laajoilla alueellisilla tai toiminnallisilla kokonaisuuksilla.

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- ☒ **kyllä X**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Sote-järjestämislain 12 § on kattava ja ottaa huomioon erityisesti perustuslain 124 § mukaisen kiellon siirtää merkittävää julkista valtaa muille kuin viranomaisille. Ostopalvelujen salliminen on välttämättömyys sote-tavoitteiden ja terveystalouden toteutumiselle. Nyt esitetty lakiesitys ei vaaranna palveluiden hankkimista.

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Pykälä saattaa tietyissä tilanteissa olla ristiriidassa hankintalain kanssa. Tämän vuoksi lainkohdan ensimmäiseen momenttiin olisi syytä lisätä, että ”Mikäli yksityinen palveluntuottaja hankitaan julkisena hankintana, yksityisen palveluntuottajan on täytettävä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 80 §:n ja 81 §:n säännökset.

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- ☒ **kyllä X**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Pykälässä on otettu kantaa sopimusoikeudelliseen hankkijan oikeuteen rajoittaa palveluhankinnan ketjuttamista tai asettaa sille rajoitteita. Sinänsä tämä on yleisten sopimusoikeuden periaatteiden mukaista jo ilman erillistä säännöstäkin, mutta tämän ottaminen osaksi sote-maakunnan toimintaa sääntelevää yleislakia antaa hankkijalle paremmat mahdollisuudet vedota tähän.

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

- ☒ **kyllä X**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Yhteistyösopimuksella mahdollistetaan näiden palveluiden yksittäistä maakuntaa laajempi toteuttaminen, joka tähtää palvelujen mahdolliseen kustannustehokkuuteen ja palvelujen laadulliseen paranemiseen. Sopimukset tulee uusia valtuustokausittain ja vasta toissijaisesti voi valtioneuvosto ottaa sopimusneuvottelut johdettavaksi.

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

- ☒ **kyllä X**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Pykälä takaa ruotsinkielisten palveluiden turvaamisen ja toiminnan kehittämisen sote-maakunnassa ja eri sote-maakuntien välillä. Säännöstä tulisi kuitenkin muuttaa siten, että sääntely on kielineutraali taaten molempien kansallisten kielten yhdenvertaisen aseman. Kaksikielisissä maakunnissa tulisi turvata molempien kansallisten kielten toteutuminen ja kansalaisten perustuslain 6 ja 17 pykälien mukainen oikeus käyttää omaa kieltään asioidessaan viranomaisissa.

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Esityksessä todetaan, että HUS-maakuntayhtymä vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 48 ja 49 §:issä tarkoitetusta varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksen tehtävistä. Helsingin ja

Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) ei toimi sosiaalipalvelun toimialalla ja siksi sen ei ole mahdollista toteuttaa sosiaalipalvelujen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumista eikä sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksen tehtäviä alueellaan asianmukaisesti.

Valmiustehtäviä koskevassa sääntelyssä olisi erittäin tärkeää analysoida nykyinen koronaepidemiatilanne ja sen pohjalta tehdä tarkoituksenmukaisin jako vastuissa ja tehtävissä valtion, HUS-maakuntayhtymän, sote-maakunnan ja kuntien välillä. Sädökset eivät saa sekoittaa kuntien valmiussuunnitteluvollisuutta.

Pykälän lopussa todetaan myös, että ”Erityisen merkittävässä häiriötilanteissa sosiaali- ja terveysministeriö voi ottaa sosiaali- ja terveydenhuollon johto- ja koordinaatiovastuun itselleen.” Tässä ei puhuta varautumisen johtamisesta, vaan koko sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisesta. Missä tilanteessa tällainen johtovastuun siirto ministeriölle olisi perustelua?

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Ei kantaa.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Tietosuoja ja rekisterinpitovastuu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedoista.

Esityksen mukaan sote-maakunta olisi rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasasiakirjoille. Tämän perusteella on kuitenkin vaikea arvioida, kuka on vastuullinen taho Uudellamaalla näistä tiedoista, koska uudistuksessa Uudellemaalle tulee useita vastuullisia toimijoita.

Esityksessä sote-maakunnan olisi huolehdittava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta sote-maakunnan muiden palvelujen kanssa sekä edistettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista kunnan ja valtion muiden palvelujen kanssa. Miten tämä palvelujen yhteensovittaminen ja strateginen suunnittelu on kuntien osalta tarkoitus järjestää, kun kunnat eivät ole enää sosiaali- ja potilastietojen rekisterinpitäjiä? Kunnat eivät voi enää vedota lakiin sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) ja sen 41 §

mukaiseen tietojohdamisen, sillä tämä voidaan suorittaa ainoastaan kunnan omista tiedoista. Samainen laki ei myöskään mahdollista kehittämis- ja innovaatiotoimintaa yksilötason tiedosta (ainoastaan aggregoitu tieto). Epäselvää on, miten kunta tulee saamaan riittävät ja oikea-aikaiset tiedot vaaditun palvelujen yhteensovittamisen toteuttamiseksi.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

Pelastustoimen ICT-järjestelmien kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet

Perusteluissa olisi huomioitava, että pelastustoimen ja turvallisuusviranomaisten yhteiset ICT-järjestelmät ja niiden kehittäminen ovat yksi iso pelastustoimen kustannuksia kasvattava kokonaisuus. Yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen ei rajaudu pelastustoimeen tai sisäministeriön hallinnonalaan, vaan sillä on vahva rajapinta digitalisaation kehittämiseen Suomessa laajemminkin.

Tavoitteet pelastustoimen kansainvälisen toiminnan kehittämiseksi ja toteuttamiseksi

Pelastustoimen kansainvälinen toiminta osa Suomen kansainvälisiä sopimuksia, velvoitteita ja humanitääristä Suomi-brändiä, joka linkittyy myös ulkoministeriön ja puolustusministeriön hallinnonalaan ja on siksi valtioneuvostotasolla linjattava asia.

Tavoitteet pelastustoimen ja ensihoidon välisen synergian vahvistamiseksi

Valtioneuvosto olisi oikea taho ohjaamaan sisäministeriön ohjaaman pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen ohjaaman ensihoidon yhteistä kehittämistä

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Merellä tapahtuvaa pelastustoimintaa (Maritime Incident Response Group, MIRG) kannattaa jatkaa Varsinais-Suomen sote-maakunnan pelastuslaitoksen sekä Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen tuottamana, koska näillä pelastuslaitoksilla on jo siihen tarvittavat resurssit niin henkilöstön kuin kalustonkin osalta.

Rauniopelastustoimintaan (Urban Search and Rescue, USAR) kykeneviä muodostelmia olisi tarkoituksenmukaista koota siten, että Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin pelastuslaitokset kokoavat yhden muodostelman yhdessä, Pirkanmaan sote-maakunnan pelastuslaitos kokoaa yhden muodostelman ja Pohjois-Pohjanmaan sote-maakunnan pelastuslaitos kokoaa yhden muodostelman. Näin muodostuisi yhteensä kolme muodostelmaa. Tämänkaltaisella sijoittelulla saataisiin katettua koko valtakunnan alue riittävällä laajuudella.

Teknistä pelastustoiminnan tukitoimintaa (Technical Assistance and Support Team, TAST) ei ole tarkoituksenmukaista osoittaa sote-maakuntien vastuulle, koska siihen toimintaan kuuluvat henkilöresurssit eivät pääsääntöisesti työskentele pelastuslaitosten palveluksessa.

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Kansainvälisten avustustoiminnan resurssien vastaanottamista ja lähettämistä varten perustettava keskus (Reception and Departure Centre, RDC) olisi tarkoituksenmukaista antaa Helsingin kaupungin, Vantaa – Keravan ja Länsi-Uudenmaan sote-maakuntien hoidettavaksi. Perusteluna tähän on se, että näiden alueella sijaitsevat Hangon satama, Helsingin satama sekä Helsinki-Vantaan lentokenttä, joita Suomeen tulevat kansainväliset avustustoiminnan resurssit todennäköisesti käyttävät.

Lisäksi on tarkoituksenmukaista antaa vastaava RDC hoidettavaksi myös Lapin sote-maakunnalle, jotta siellä pystytään vastamaan Barents Rescue -sopimuksen mukaisiin velvoitteisiin sekä ottamaan vastaan avustusmuodostelmia Ruotsista, Norjasta tai Venäjältä.

Pelastustoimen kansainvälisten toimijoiden kansallinen point-of-contact, erityisresurssien hälyttäminen sekä pelastustoimen kansallisen ja kansainvälisen tilannekuvan ylläpito tulisi antaa Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin pelastuslaitosten yhteiselle tilanne- ja johtokeskukselle.

Kansainvälisten muodostelmien varustaminen tulisi antaa tehtäväksi maakunnalle, jossa on jo ennestään kansainvälisen avustustoiminnan logistista toimintaa. Kansainvälisen Punaisen Ristin avustustoiminnan logistiikkakeskus sijaitsee Pirkanmaan sote-maakunnassa Tampereella.

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

5 § Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin

Pykälä on sisällöltään yhdenmukainen sote-järjestämislain 9 § kanssa. Sote-järjestämislaissa on pelastustoimen järjestämislaista poiketen lisäksi todettu, että ”muilla sote-maakunnilla ei ole päätösvaltaa 1 momentissa tarkoitetuista palveluista [suurempiin kokonaisuuksiin kootut palvelut], eivätkä ne saa järjestää, tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja. Vastaava rajausta tulisi olla myös pelastustoimen järjestämislain 5 §:ssä.

12 § Sisäministeriön aloite sote-maakunnan lisärahoituksen myöntämisestä

Sote-järjestämislain 50 § mukaan valtio voi osallistua sosiaali- ja terveydenhuollossa tarvittavan valtakunnallisen alueellisen valmiuden ja varautumisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen tai poikkeuksellisten häiriötilanteiden hoitamiseen. Rakenne on kuvattu rahoituslaissa. Myös pelastustoimessa on vastaavia tarpeita. Pelastustoimen järjestämislain 12 § viittaa sote-maakuntien rahoituksesta annetun lain 12 §:ään, jossa ei käsitellä *lisärahoitusta* vaan *valtionavustusta*. Lisärahoitusta käsitellään rahoituslain pykälissä 11 ja 26. Sote-rahoituslain ja sen perustelujen mukaan valtionavustus ja lisärahoitus ovat kaksi erillistä mekanismia. Tarkoitetaanko pelastustoimen järjestämislain 12 §:ssä lisärahoitusta vai valtionavustusta?

Pelastustoimen järjestämislaissa tulisi olla lisärahoituksen esittämisen lisäksi myös mahdollisuus antaa valtion korvauksia (valtionavustus, rahoituslain 12 §) pelastustoimen valmiuden ylläpitämiseen ja häiriötilanteiden hoitamiseen, kuten sote-järjestämislaissa on tehty. Rahoituslain 12 § ilmeisesti mahdollistaa tämän, mutta tällaisen valtionavustuksen perusteita ei ole kuvattu pelastustoimen järjestämislaissa.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitosta ei tule jakaa kahteen osaan

On erittäin tärkeää, että lainsäädännöllä turvataan sote-maakuntien mahdollisuus tehdä yhteistyötä pelastustoimessa keskenään, jolloin Vantaa-Kerava ja Keski-Uusimaa voisivat hoitaa pelastustoimen palvelut yhteistyössä eikä nykyistä Keski-Uudenmaan pelastuslaitosta tarvitsisi jakaa kahteen osaan.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos on toimiva ja kustannustehokas, ja sen palvelut ja palveluverkko on suunniteltu ja optimoitu käsittäen koko nykyinen Keski-Uudenmaan pelastustoimen alue. Pelastuslaitoksen jako kahteen sote-maakuntaan ei toisi hyötyjä verrattuna nykytilaan.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

- ☐ kyllä
- ☒ kyllä pääosin X
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Vantaa kannattaa edelleen kuntaperusteista soteuudistusta. Mikäli mennään sote-maakuntamalliin, ehdotettu Uudenmaan erillisratkaisun aluejako on tarkoituksenmukaisin.

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilta olisi lausunnonantajan toimintaa:

- ☐ Etelä-Savon maakuntaan
- ☐ Pohjois-Savon maakuntaan

Ei vastausta

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa - Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- ☒ **Kyllä x**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Vantaa kannattaa edelleen kuntaperusteista soteuudistusta. Mikäli mennään sote-maakuntamalliin, ehdotettu Uudenmaan erillisratkaisun aluejako on tarkoituksenmukaisin.

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Väliaikainen toimielin koostuu kuntien nykyisistä viranhaltijoista. Uutta sote-maakuntaa rakennettaessa tämä voi muodostaa joissain tilanteissa intressiristiriidan tai jopa jääviyden. Nykyisessä epidemiatilanteessa ongelmaksi voi muodostua myös henkilöresurssien käyttö nykyisiä palveluita turvattaessa, epidemiaan vastattaessa ja uutta sote-maakuntaa perustettaessa.

38. Voimaannolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Omaisuusjärjestelyt lakisääteisten kuntayhtymien ja maakunnan välillä sekä kuntien ja maakuntien välillä tulee toteuttaa käypiin arviokirjoihin perustuviin velattomiin arvoihin. Tämä mahdollistaa kuntien kohdalla sen, että ne voivat sopeuttaa erityisesti niiden jäljelle jäävää tasetta ja siellä olevia pitkäaikaisia velkoja vastaamaan supistuvien (puolittuvien) tulojensa mukaista tilannetta. Tällä toimenpiteellä voidaan lieventää kuntien kriisiytymistä sekä varmistaa niiden rahoituksen saatavuus verorahoituksen supistuessa. Irtaimeen omaisuuteen luetaan kuuluvaksi myös sosiaali- ja terveystoimen toimintaan liittyvät osakeomistukset, joiden siirtymisen ehdot tulee olla määriteltävissä ja neuvoteltavissa erikseen päälinjauksesta poiketen. Pääkaupunkiseudun muusta maasta poikkeava kiinteistöjen hintataso tulee huomioida jatkovalmistelussa.

Kuntien sosiaali- ja terveystoimen kiinteistöjen jääminen siirtymävaiheessa kuntien omaisuudeksi edellyttää käypään arvoon perustuvan vuokratason käyttöä maakuntien kanssa tehtävissä vuokrasopimuksissa. Tähän on syytä laatia tarkka laskentamalli yhteistyössä kuntien kesken huomioiden alueelliset hintatasoerot. Kiinteistöjen ylläpidon edellyttämien investointien tekeminen kuntien toimesta edellyttää vuokralaisen pidempiaikaista sitoutumista kiinteistöjen käyttöön sekä kuntien riittävän rahoituksen turvaamista kyseessä oleviin investointeihin siirtymävaiheessa. Pidemmällä aikavälillä tulisi valmistella paikalliset ratkaisut mahdollistava toimintamalli, jossa kiinteistöt siirtyvät vastikkeellisesti maakunnille. Valmistelussa tulee huomioida myös muut kuin suoraomisteiset sote-kiinteistöt, joita on huomattava osa esimerkiksi Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystoimen toimitiloista.

Voimaanpanolain 22 § 2 momentin mukaan sote-maakunnalle siirtyisivät kunnan omistamat, sellaisen osakeyhtiön osakkeet, jotka kunta omistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä tai tuottamista varten. Lisäksi edellytettäisiin, että yhtiön tosiasiallinen päätoimiala on sosiaali- ja terveystoimen palvelujen tuottaminen. Pykälän perusteluissa todetaan seuraavaa: "Sosiaali- ja terveystoimen palvelujen tuottamisena pidettäisiin myös sellaista osakeyhtiömuodossa toteutettua toimintaa, joka palvelee yksinomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja jonka toiminta on välttämätön edellytys varsinaisten sosiaali- ja terveystoimen palvelujen tuottamiselle ja toteuttamiselle. Tällaisina ei kuitenkaan pidettäisi esimerkiksi kiinteistöosakeyhtiön tai ruokapalveluyhtiön osakkeita, mutta niitä ovat erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon potilas- ja asiakastietojärjestelmien toimittamisesta vastaavat yhtiöt, kuten joidenkin pääkaupunkiseudun kuntien sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin yhdessä omistama Oy Apotti Ab. Yhtiön tosiasiallinen päätoimiala ei ratkeaisi pelkästään yhden tilikauden liikevaihdon jakautumisen perusteella, vaan se edellyttäisi useamman tilikauden tarkastelua. Liikevaihdon jakautumisen lisäksi tulisi tarkastella myös niitä tavoitteita ja perusteluja, joiden vuoksi yhtiö on perustettu. Säännös tässä tarkoitettujen osakkeiden siirtymisestä sote-maakunnan omistukseen tarvitaan, jotta kuntia voidaan kohdella tasapuolisesti niiden palvelujen järjestämistavasta riippumatta."

On erittäin tärkeää, että uudistus ei vaaranna Apotin käyttöönottoa millään tavalla, ja uudistuksessa pitäisikin myös mahdollistaa se, että Apotti voitaisiin ottaa käyttöön Uudellamaalla laajemmin. Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin muodostamassa kokonaisuudessa asiakas- ja potilastietojen tulee liikkua saumattomasti koko alueella. Tietojärjestelmiin liittyvien kustannussäästöjen näkökulmasta hyötypotentiaali on myös sitä suurempi, mitä suurempia kokonaisuuksia voidaan tarkastella yhdessä.

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Voimaannpanolaissa korvausta myönnettäisiin hakemuksen perusteella ja vain tilanteissa, joissa kunnan taloudellinen itsehallinto omaisuusjärjestelyiden seurauksena vaarantuu. Tätä periaatetta tulisi muuttaa niin, että korvaus koskisi kaikkia kuntia.

40. Voimaannpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- ☒ **Kyllä X**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☒ **ei X**
- ☐ ei kantaa

Mitättömyyttä koskeva lainkohta on perustuslain omaisuuden suojaa koskevan sääntelyn vastainen. Se puuttuisi taannehtivasti jo tehtyihin sopimuksiin edellytyksillä, jotka eivät ole voineet olla sopijapuolten tiedossa sopimuksia tehtäessä.

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset ovat perusteltuja. Vammaisten palveluissa normaaliuden periaate tukee palvelujen tuottamista osana sote-maakunnan peruspalveluja.

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa
- ☐

Valmistelun aikataulu on huolestuttavan tiukka. Tämän lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksen on tarkoitus mennä eduskuntakäsittelyyn vielä vuoden 2020 puolella.

Eduskuntakäsittelylle on varattu aikaa alkuvuosi 2021 ja sote-maakuntien väliaikaishallinnon pitäisi aloittaa syksyllä 2021. Historian ensimmäiset sote-maakuntavaalit pidettäisiin tammikuussa 2022 ja virallisesti uudet sote-maakunnat aloittaisivat toimintansa 1.1.2023. Aikaa lainsäädännön voimaantulosta kokonaan uuden hallinnon tason ja samalla 21 uuden organisaation (+ Helsingin kaupunki) aloittamiseen olisi vain noin 1,5 vuotta.

Uudistuksen laaja-alaisen ja erittäin merkittävien vaikutusten vuoksi valmistelun tulee olla huolellista ja siihen tulee varata riittävästi aikaa. Toisaalta, mikäli uudistus etenee, ei toimeenpanoa tule tarpeettomasti pitkittää. Uudistuksen piiriin kuuluvat organisaatiot ja niiden työntekijät kautta Suomen ovat jo pitkään toimineet epävarmuuden keskellä.

44. Voimaannonpykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaannonpykälästä.

Ei vastausta.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Uudistuksen alkuvaiheessa sote-maakuntien rahoitusvastuu on valtiolla. Tavoitteena tulee olla verotusoikeus maakunnille, jotta niiden itsehallinto vahvistuisi ja riippuvuus valtion toimenpiteistä vähenisi. Verotusoikeuden lisäksi maakunnat tarvitsevat valtion rahoitusosuutta myös jatkossa.

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Esityksen mukaan sote-maakuntien rahoituksessa huomioidaan vuosittain etukäteen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu 80-prosenttisesti, kustannustason nousu sekä sote-maakuntien mahdolliset uudet tehtävät. Rahoitus tarkistetaan koko maan tasolla jälkikäteen vastaamaan toteutuneita sote-kustannuksia, jotta sote-maakunnilla on edellytykset hoitaa niille osoitetut tehtävät. Sote-maakunnille rahoitus kuitenkin kohdistuisi rahoituslain määräytymistekijöiden mukaisesti laskennallisena rahoituksena eikä tarkistuksessa arvioitaisi laskennallisen rahoituksen riittävyyttä yksittäisen sote-maakunnan tehtävien hoitamiseen. Mikäli toteutuneita kustannuksia ei huomioida maakuntaakohtaisesti, tämä voi johtaa riittämättömään rahoituksen tasoon yksittäisen maakunnan kannalta.

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☒ **ei X**
- ☐ ei kantaa

Suurin osa eli noin 80 prosenttia yleiskatteisesta rahoituksesta määräytyisi sairastavuuteen ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvan sote-palvelukertoimen perusteella. Asukasmäärän perusteella (€/asukas) määräytyisi vain vajaa 15 prosenttia rahoituksesta. Hyvin pieni osa (alle 4 prosenttia) rahoituksesta määräytyisi vieraskielisyyden ja asukastiheyden perusteella.

Esitetyt tarvetekijät ottavat heikosti huomioon pääkaupunkiseudun erityispiirteet kuten väestön voimakkaan kasvun, muuta maata suuremman maahanmuuton sekä eriarvoistumiseen liittyvät haasteet kuten segregatian, syrjäytymisen sekä päihteiden aiheuttaman ylikuolleisuuden. On tärkeää, että kriteereissä huomioidaan mahdollisimman reaaliaikaisesti alueiden väliset väestömuutokset, jotta Uudenmaan ja erityisesti pääkaupunkiseudun voimakkaan väestönkasvun tuottama palvelutarpeen kasvu huomioidaan tulevien maakuntien ja itsehallinnollisten alueiden rahoituksessa ajantasaisesti.

Määräytymiskriteerit poikkeavat myös merkittävästi nykyisistä valtion sosiaali- ja terveystalouden rahoituskriteereistä sekä edellisellä vaalikaudella ehdotetun sote- ja maakuntauudistuksen määräytymiskriteereistä. Tällä hetkellä sairastavuuden perusteella määräytyy noin 23 prosenttia rahoituksesta ja asukas- ja ikärakennepohjaisesta noin 68 prosenttia rahoituksesta.

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen pelastustoimen tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Esityksessä kunnilta siirtyvät pelastustoimen kustannukset jaetaan uudelleen sote-maakunnille käyttäen kertoimina asukasmäärää (65 %), asukastiheyttä (5 %) ja riskitekijöitä (30 %) (rahoituslaki 21 § - 23 §). Malli on sinällään toimiva.

Pelastustoimen rahoituksen pohjana olevat kunnilta siirtyvät pelastustoimen kustannukset 443 milj. euroa eivät kuitenkaan tule riittämään. Nykytilassa kuntien siirtyvissä laskennallisissa kustannuksissa ei ole huomioitu valtakunnallisten järjestelyjen kustannuksia, joten rahoituspohja on tältä osin riittämätön. Esitetyllä rahoitusmallilla hallituksen tavoite pelastustoimen uudistukselle ei toteudu vaan, kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuus heikkenee.

Pelastustoimen valtakunnalliset järjestelyt on nyt hoidettu puutteellisesti. Siksi on hyvä, että niihin panostetaan. Resursointi tulee kuitenkin hoitaa sisäministeriön budjetista. Vaihtoehtoinen ja tarkoituksenmukainen ratkaisu on, että tehtävät annetaan pelastuslaitoksille käytännön toimijoina. Silloin valtakunnallisten tehtävien rahoitus tulee hoitaa erikseen eikä resursseja saa vähentää jo valmiiksi aliresursoiduilta pelastuslaitoksilta.

Vantaan kaupunki on kasvanut asukasmäärältään mitaten nopeimmin Suomessa. Samanaikaisesti alueen rakennuskanta ja infrastruktuuri kehittyy nopeasti, minkä vuoksi alueella on jo nyt toimintavalmiuden puutteita. Vain toteutuneet pelastustoimen kustannukset huomioon ottava laskennallinen pelastustoimen rahoituspohja nopeasti kasvavilla alueilla, kuten Vantaa – Keravan ja Keski-Uudenmaan sote-maakunnan alueilla, on riittämätön.

50. Sote-maakunnan rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja sote-maakunnan alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten, että muutosta rajataan 7 vuoden ajan vuosittain porrastetusti kasvaen. Enimmäismuutos rajataan toistaiseksi pysyvästi enintään +/-150 euroon asukasta kohden vuodesta 2029 lähtien (35 §).

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

- ☒ **Kyllä X**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan

molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

- ☒ kyllä X
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Ei vastausta.

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☒ ei X
- ☐ ei kantaa

Uudistuksen voimaantulovuonna kunnan talouden tasapainon muutos rajataan nollaan eli tasapaino pysyy uudistusta edeltävällä tasolla. Viiden vuoden tasausjärjestelyillä rajataan kuntakohtaiset muutokset enintään +/- 100 €/asukas. 100 euron muutosrajaa ei ole riittävästi perusteltu ja se muuttaa suuresti eri kuntien talouden tasapainoa siirtymäkauden aikana.

Rahoitusmalli kohtelee epäoikeudenmukaisesti kuntia, jotka ovat pystyneet esimerkiksi tuottavuustoimenpiteiden, rakenteellisten uudistusten sekä volyymietujen kautta pitämään sote-kustannukset tarvevakioitua keskiarvoa alemmalla tasolla. Kunnilta, joiden tarvevakioitu indeksi

alittaa raja-arvon sata, siirtyy sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksia vähemmän kuin niiltä, joilla tarvevakioitu indeksi ylittää raja-arvon sata. Tämä hyödyttää valtiota tulevien maakuntien rahoituksessa pienempänä lähtötilanteen kulutasona. Tästä kuitenkin epäloogisesti rangaistaan näin toimineita kuntia heikentämällä talouden tasapainoa siirtymäkauden aikana.

Vantaan osalta tämä tasapainon heikkeneminen olisi valtiovarainministeriön kesäkuun laskelmatilanteen perusteella 14,6 milj. euroa. Oikeudenmukaisempi lähtökohta olisi muokata mallia niin, että muutos pysyisi 0-tasolla kunnan aikaisempaan talouden tasapainotilaan nähden.

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Kasvavien kaupunkien ja kuntien vuosittaiset investoinnit ylittävät usein merkittävästi vuosittaiset poistot, minkä vuoksi kuntien talouden tasapainoa tarkasteltaessa olisi tarkoituksenmukaista tarkastella taloudellisia vaikutuksia myös rahoituslaskelman toiminnan ja investointien rahavirran kautta eikä pelkästään arvioimalla vuosikatteen riittävyyttä poistoihin.

Valtionosuuskriteerit eivät ota huomioon riittävästi väestökehityksen isoja muutoksia. Muuttoliike aiheuttaa huomattavia lisäkustannuksia muuttovoittoa saavissa kunnissa lisääntyneiden palvelu- ja investointitarpeiden muodossa. Vastaavasti muuttotappiokunnissa syntyy kustannuksia viiveessä palveluverkon ja henkilöstömäärien optimoinnissa jäljelle jäävään palvelutarpeeseen. Valtionosuuskriteereissä tulisi olla väestönmuutosmuuttuja, joka kompensoisi väestönmuutosten vaikutuksia niitä koskeville kunnille.

Vieraskielisten määrä vaikuttaa huomattavasti pääkaupunkiseudulla palvelukustannuksiin. Olisi tarpeen kasvattaa valtionosuuskriteereissä vieraskielisten määrän painoarvoa huomattavasti nykytasoa korkeammaksi.

Kuntien tasausvähennysrajaa tulisi madaltaa. Esityksessä on ehdotettu verotuloihin pohjautuvan valtionosuuksien kuntien välisen tasauksen tasausvähennysrajaksi 10 prosenttia, joka on liian kireä esityksessä ehdotettuun kuntien puolittuvaan veropohjaan nähden sekä kasvavien kaupunkien investointitarpeiden kasvu huomioiden.

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Uudistuksen jälkeen kaupungit menettävät suuren osan verotuloistaan ja samanaikaisesti valtionosuuksien merkitys erityisesti pääkaupunkiseudun kuntien tulopohjassa korostuu. Voimakkaampi riippuvuus valtionosuuksista on ongelmallista itsehallinnon näkökulmasta ja lisäksi niiden määräytymis- ja jakoperusteet muuttuvat vuosittaisilla budjettipäätöksillä.

Valtionosuuksissa hallitsevassa roolissa olisivat myös uudistuksen rahoitusmuutoksia tasaavat erilliserät. Nämä tekijät lisäävät ennakoimattomuutta ja aiheuttavat vakavia ongelmia kaupungeille toiminnan suunnittelun kannalta. Samanaikaisesti kaupunkien keinot käyttötalouden sopeuttamiseen heikkenevät. Suurena riskinä on, että sopeutuspaineet joudutaan kohdentamaan kasvatukseen ja koulutuksen palveluihin sekä kaupunkiympäristön ja liikennejärjestelmän toimintoihin eli kuntalaisten kannalta keskeisiin peruspalveluihin.

Uudenmaan erityispiirteenä on voimakas väestönkasvu, nopea kansainvälistyminen sekä kansallisestikin merkittävä taloudellinen toimeliaisuus, mikä edellyttää, että alueen kunnilla on riittävästi investointikykyä ja elinvoimaa. On oleellista, että varmistetaan myös sote-ratkaisun jälkeen jäävän kaupungin toimintakyky ja rahoituksellinen asema. Uudistus kasvattaa kuntien suhteellista velkaantuneisuutta, kun nykyinen lainakanta jää kaupunkien vastuulle samalla kun tulot vähenevät. Uudistus lisää kaupunkien rahoituksellista epävarmuutta sekä heikentää kasvavien kaupunkien investointikykyä. Vaikka tulot putoavat kolmannekseen, investointitarve pääkaupunkiseudun kaupungeissa ei juuri vähene. Kasvavat kaupungit tarvitsevat ennen kaikkea uusia kouluja ja varhaiskasvatuksen palveluja sekä maankäytön ja logistiikan investointeja ja nämä investoinnit jäävät edelleen kaupunkien hoidettavaksi.

Uudistus muuttaa merkittävästi kuntien valtionosuusrahoituksen määräytymisperusteita. Esitysluonnoksen mukaan pääosa valtionosuusrahoituksesta voi jatkossa perustua erilaisiin sote-uudistuksen muutosvaikutuksia tasaaviin mekanismeihin. Tämä heikentäisi merkittävästi kuntien rahoitusjärjestelmän läpinäkyvyyttä. Sote-uudistuksen vuoksi toteutettavat kuntien talouden tasausmekanismit tulisi toteuttaa muutoin kuin osana kuntien peruspalvelutuotantoon tarkoitettua valtionosuusjärjestelmää.

Perustuslaista johdetun rahoitusperiaatteen mukaisesti valtio ei voi lisätä kuntien tehtäviä antamatta samalla kunnille tehtävien tarvitsema rahoitus. Samoin tulisi toimia silloin, kun valtio ottaa kunnilta tehtäviä. Kunnille tulee taata jäljelle jääviin tehtäviin rahoitusperiaatteen mukaisesti riittävä rahoitus.

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Uudistuksessa kuntien veropohjaa heikennettäisiin leikkaamalla kuntien saamaa osuutta yhteisöveron tuotosta nykytasosta kolmanneksella. Vantaan näkemyksen mukaan yhteisöveropohjasta leikattava taso tulisi määrittää selvästi lakiesityksessä ehdotettua noin 0,6 miljardia euroa matalammaksi. Lisäksi kiinteistövero tulisi poistaa verotulotasauksen elementeistä, sillä se kohtelee epätasa-arvoisesti pääkaupunkiseudun kaupunkeja.

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Ei vastausta.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- ☐ kyllä
- ☒ **kyllä pääosin X**
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei

- ☐ ei kantaa

Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämisvastuu tulisi säilyttää kuntien tehtävänä eikä siirtää sote- maakuntien vastuulle. Vantaalla oppilas- ja opiskelijahuolto on osa kasvatuksen ja oppimisen toimialaa, ei sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Yhteisöllinen opiskeluhuoltotyö on opiskeluhuollon ensisijainen toimintamuoto ja siksi opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorin toimiminen kiinteästi kouluissa ja oppilaitoksissa on oleellista. Lain määrittämää yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä ei voi tehdä toisesta organisaatiosta käsin. Koulun ulkopuolelta on mahdotonta vaikuttaa koulun rakenteisiin ja toimintatapoihin. Koulumaailman tuntemus lisää opiskeluhuoltotyön vaikuttavuutta.

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- ☒ kyllä X
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Ei vastausta.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

- ☐ kyllä
- ☒ kyllä pääosin X
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Vantaa kannattaa edelleen kuntapohjaista sote-uudistusta. Mikäli sote-maakuntamalli etenee valtakunnallisesti, ehdotettu Uudenmaan erillisratkaisun aluejako on tarkoituksenmukaisin.

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

- ☒ **Kyllä X**
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Esitys turvaa HUS:n lakisääteiset tehtävät erikoissairaanhoidon järjestämisessä.

Yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävien sääntely on jätetty avoimeksi, mikä on yliopistollisten toimijoiden vapauden perusteella suotavaa.

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Uudellamaalla esitetään toteutettavaksi muusta maasta poikkeava erikoissairaanhoidon vastuun jakautuminen ja järjestäminen. Erikoissairaanhoidon integraatio sote-palveluihin poikkeaa muun maan ratkaisusta. Tämä täytyy uusien organisaatioita ja yhteistyön rakenteita tunnistettaessa ja perustettaessa ottaa huomioon. Yhteen järjestäjään perustuvan mallin toimeenpano Uudellamaalla olisi kuitenkin sisältänyt tätä mallia huomattavasti suurempia taloudellisia ja toiminnallisia riskejä.

Järjestämisvastuu on esityksessä määritelty yleislakitasoisesti. On kuitenkin huomioitava, että esitys ei luo selkeää lakikokonaisuutta HUS-maakuntayhtymän sekä Uudenmaan sote-maakuntien toimintojen järjestämisestä. Sote-maakunnat saavat tarveperusteisen kiinteän rahoituksen. HUS:n rahoitus tulee edelleen perustumaan toimenpidekohtaiseen rahoitukseen, koska Uudenmaan alueen sote-maakunnat tuskin pystyvät HUS:n rahoituksen osalta muunlaisiin järjestelyihin.

HUS-järjestämissopimuksen (mukaan lukien rahoitukseen liittyvät ratkaisut) pitäisi pystyä ohjaamaan Uudenmaan sote-maakuntien ja HUS:n välistä hoidon porrastuksen toimivuutta ja sitä kautta turvata alueen yhdenvertaisia palveluita.

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

- ☐ kyllä
- ☒ kyllä pääosin X
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Vertailtavuutta voi vaikeuttaa se, että Helsinki voi käyttää kaupungin rahaa sote-toimintaan.

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Ei vastausta.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Ei vastausta.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

- ☒ kyllä X
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

- ☒ kyllä X
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei vastausta.

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Ei vastausta.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☒ **ei X**
- ☐ ei kantaa

On sinänsä tärkeä ja tarpeellinen tavoite, että palveluiden laatu ja taso olisivat yhdenvertaisempia. Valtionohjaus rajoittaa kuitenkin perustuslain mukaista alueellista itsehallintoa ja vaaleilla valittujen maakuntavaltuutettujen todellista päätösvaltaa. Vaarana on myös, että ohjausta tehtäisiin myös sellaisilla osa-alueilla, jotka selkeästi kuuluvat työnantajan (sote-maakunta) toimivaltaan ja harkintaan.

Vaarana on, että organisaatioiden ohjaussuhteista tulee sekavia, vastuista ja tehtävistä vaikeasti hahmotettavia ja prosesseista hajanaisia. Tällaiset tilanteet eivät mitenkään mahdollistaisi toiminnan tehokkuutta, uusien innovaatioiden syntyä, ketterien ratkaisujen testaamista ja paikallisten olojen huomioimista.

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☒ **ei X**
- ☐ ei kantaa

Kuvattu neuvottelumekanismi tekee neuvottelu-, arviointi-, seuranta- ja valvontamekanismista sekavan ja aiheuttaa päällekkäistä työtä.

Pelastustoimen johtaminen, ohjaus ja valvonta tulisi olla selkeästi keskitetty yhteen paikkaan, sisäministeriöön. Muutos vahvistaisi uudistuksen tavoitetta eli valtion mahdollisuutta ohjata entistä paremmin pelastustoimea. Ohjausjärjestelmä olisi aidosti kaksipuolinen, jolloin aluehallintovirastojen tehtäviin ei tulisi enää kuulua pelastustoimeen liittyviä tehtäviä. Tämä selkiyttäisi tätä ohjausjärjestelmää merkittävästi.

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

- ☐ kyllä
- ☐ kyllä pääosin
- ☐ ei pääosin
- ☐ ei
- ☒ ei kantaa X

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistus on historiallisen suuri julkisen hallinnon uudistus, joka toteutuessaan vaikuttaa erittäin merkittävästi hallinnon eri tasojen (valtio, sote-maakunnat ja kunnat) tehtävänjakoon, vastuisiin ja rahoitukseen. Uusien maakuntavaalien myötä uudistus vaikuttaa myös koko demokraattiseen järjestelmäämme. Väistämättä uudistuksella on vaikutuksensa myös kaikkiin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla ja pelastustoimessa sekä näiden molempien tukipalveluissa työskenteleviin työntekijöihin, ja palvelutuotannon kautta meihin kaikkiin suomalaisiin.

Näin massiivisen uudistuksen kaikkia seurauksia ja vaikutuksia on jopa mahdotonta arvioida. On kuitenkin valitettavaa, että vaikutusten arvioinnissa ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomioita siihen, miten perustavanlaatuisia vaikutuksia uudistuksella on kuntien tehtäviin, rahoitukseen ja tulevaisuuteen. Esitys ei myöskään tunnista kaupungistumista, suurten kaupunkiseutujen erityispiirteitä tai kaupunkiseutujen kasvavaa merkitystä.

Uudenmaan erillisratkaisun vaikutusten arvioinnissa ei ole erityisesti huomioitu sitä, että nykyisen Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueelle muodostuu ehdotuksen toteutuessa kaksi sote-maakuntaa, Vantaa – Kerava ja Keski-Uusimaa. Uudistuksen toteutuessa on ratkaistava, säilyykö Keski-Uudenmaan pelastuslaitos edelleen yhtenä kokonaisuutena kahden sote-maakunnan yhteisenä pelastuslaitoksena vai perustavatko Vantaa – Keravan ja Keski-Uudenmaan sote-maakunta kumpikin oman pelastuslaitoksen. Tällä on merkittävä vaikutus pelastustoimen sote-maakuntavalmisteluun sekä muutuskustannuksiin.

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

- ☐ kyllä

- ☐ kyllä pääosin
- ☒ **ei pääosin X**
- ☐ ei
- ☐ ei kantaa

Muutuskustannuksien tyyppejä on tunnistettu kattavasti. Arviot kustannusten määrästä ovat kuitenkin vielä kesken eikä niitä ole kaikilta osin arvioitu. Esimerkiksi palkkaharmonisoinnin kustannukset tulevat olemaan huomattavat. Muutuskustannukset tulee ottaa huomioon täysimääräisesti etukäteisvalmistelun rahoituksessa, sote-maakuntien rahoituksessa sekä jäljelle jäävien kuntien rahoituksessa.

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Kustannusarvioihin on vaikeaa ottaa kantaa. Ongelmana ovat kuntien hankintayksikköjen rinnalle syntyvät sote-maakuntien hankintayksiköt, mikä lisää päällekkäistä tekemistä tietohallinnon näkökulmasta. Tällaisesta kokonaisuudesta on erittäin vaikea löytää säästömahdollisuuksia, mutta merkittävät kustannusten kasvut ovat useissa kohden ilmeisiä. Lisäksi muutokset aiheuttavat jo sinällään merkittäviä muutuskustannuksia. Niitä on mahdollista osittain pienentää siirtymäkausilla, mutta vain osittain.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteesta?

Kuntien osalta ongelmana on se, että IT-hankintojen volyymit pienenevät ja sen myötä yksikkökustannukset nousevat. Potilastietojärjestelmistä yms. ei päästä eroon, koska käyttöä on muuallakin kuin sotessa. Epäselvää kuinka uudet syntyvät hankintayksiköt käyttävät nykyisiä sopimuksia ja minkälaisia siirtymäaikoja näihin annetaan. Hyvin todennäköisesti tästä syntyy päällekkäisiä kustannuksia ainakin muutamille vuosille.

83. Minkälaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyviä vaikutuksia järjestämisvastuuseen ja ostopalveluihin liittyvästä täsmentävästä sääntelystä sote-maakunnille aiheutuisi (liittyen esimerkiksi palvelurakenteen muuttumiseen tai palvelutuotannosta aiheutuviin kustannuksiin):

a) vuosina 2021-2022?

Ei suuria vaikutuksia.

b) vuosina 2023-2024?

Ei suuria vaikutuksia.

c) vuodesta 2025 alkaen?

Ei suuria vaikutuksia.

84. Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevista sote-maakunnille siirtyvistä hankintasopimuksista saattaisi olla uusien säännösten nojalla mitättömiä. Sote-maakunta olisi velvollinen korvaamaan palveluntuottajille sopimusten mitätöitymisen takia hyödyttömäksi jäävät investoinnit. Minkälaisia vaikutuksia lakisääteisestä mitättömyydestä aiheutuisi sote-maakunnille tai yksityisille palveluntuottajille?

a) vuosina 2021-2022?

Voisi aiheuttaa epävarmuutta kilpailutuksiin, kun tuottajat pelkäisivät sopimusten mahdollista mitätöintiä.

b) vuosina 2023-2024?

Sote-maakunnan tulisi kilpailuttaa uudet sopimukset mitätöityjen sopimusten tilalle.

c) vuodesta 2025 alkaen?

Sote-maakunta joutuisi maksamaan korvauksia mitätöityneisiin sopimuksiin liittyneistä investointikustannuksista.

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

- ☐ kyllä
- ☒ Ei X

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

Ei vastausta.

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

Ei vastausta.

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

- o sote-integraatio X
- o palvelutarpeen arviointi X
- o hallinto ja johtaminen X
- o henkilöstösiirrot X
- o talous X
- o omaisuusjärjestelyt X
- o tietohallinto ja ICT X
- o viestintä ja osallisuus X

muuta, mitä?

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

Nimeämisessä tulee ottaa huomioon hyvän hallinnon periaatteet sekä kuntalain 4 § nimivaatimukset, eli nimen tulee olla asiallinen ja eikä se saa olla harhaanjohtava.

Sote-maakunta -nimessä ongelmana on, että siinä ei näy pelastustoimi lainkaan.

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

Nimeämisessä tulee ottaa huomioon hyvän hallinnon periaatteet sekä kuntalain 4 § nimivaatimukset, eli nimen tulee olla asiallinen ja eikä se saa olla harhaanjohtava.

Sote-maakunta -nimessä ongelmana on, että siinä ei näy pelastustoimi lainkaan.

Toivottavaa olisi, että alueen asukkaat saisivat ottaa kantaa nimeen.

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vantaan näkökulmasta keskeisimmät huomiot esitykseen on koottu erikseen ministeriölle lähetettävään lausuntokoosteeseen.

Uusi hallinnon taso ei vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon haasteisiin

Vantaa kannattaa edelleen kuntapohjaista sote-ratkaisua. Uusi hallinnon taso ei vastaa niihin haasteisiin, joita sosiaali- ja terveydenhuolto nyt ja tulevaisuudessa kohtaa. Vaarana on, että lähipalvelut kaikkoon kauas asukkaista. Mikäli uudistus etenee valtakunnallisesti esitettyyn suuntaan, on esitetty Uudenmaan erillisratkaisu ja Vantaa – Keravan sote-maakunta Vantaan kaupungin kannalta paras ratkaisu.

Historiallisen suuressa julkisen hallinnon uudistuksessa ei ole selvitetty tarpeeksi perusteellisesti vaikutuksia kuntiin eikä tunnistettu suurten kaupunkien merkitystä

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistus on historiallisen suuri julkisen hallinnon uudistus, joka toteutuessaan vaikuttaa erittäin merkittävästi hallinnon eri tasojen (valtio, sote-maakunnat ja kunnat) tehtävänjakoon, vastuisiin ja rahoitukseen. Uusien maakuntavaalien myötä uudistus vaikuttaa myös koko demokraattiseen järjestelmäämme. Väistämättä uudistuksella on vaikutuksensa myös kaikkiin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla ja pelastustoimessa sekä näiden molempien tukipalveluissa työskenteleviin työntekijöihin, ja palvelutuotannon kautta meihin kaikkiin suomalaisiin. Näin massiivisen uudistuksen kaikkia seurauksia ja vaikutuksia on jopa mahdotonta arvioida. On kuitenkin valitettavaa, että vaikutusten arvioinnissa ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomioita siihen, miten perustavanlaatuisia vaikutuksia uudistuksella on kuntien tehtäviin, rahoitukseen ja tulevaisuuteen. Esitys ei myöskään tunnista kaupungistumista, suurten kaupunkien erityispiirteitä tai entisestään kasvavaa merkitystä.

Kunnat on ohitettu uudistuksen valmistelussa

Onkin käsittämätöntä, että näin suuri ja kokonaisvaltainen uudistus on valmisteltu lähes yksinomaan ministeriön toimesta. Kunnat eivät ole olleet valmistelussa mukana. Uudellamaalla kunnat osallistuivat erillisratkaisun valmisteluun, mutta siinäkin käytännössä erillisratkaisun aluejaon osalta. Valmistelun seuraaminen on ollut hankalaa ja erityisesti esityksen rahoitusmallista ja uudistuksen taloudellisista vaikutuksista on lähes mahdoton muodostaa selkeää kokonaiskuvaa. Kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta on huolestuttavaa, miten uudistus keskittää valtaa valtiolle. Itsehallinnollisiksi kuvatut sote-maakunnat ovat todellisuudessa tiukasti valtion ohjauksessa.

Uudistuksen tiukka aikataulu vaarantaa perusteellisen ja onnistuneen toimeenpanon

On hyvin huolestuttavaa, miten tiukka aikataulu uudistuksen valmistelulle on asetettu. Tämän lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksen on tarkoitus mennä eduskuntakäsittelyyn vielä vuoden 2020 puolella. Eduskuntakäsittelylle on varattu aikaa alkuvuosi 2021 ja sote-maakuntien väliaikaishallinnon pitäisi aloittaa syksyllä 2021. Historian ensimmäiset sote-maakuntavaalit

pidettäisiin tammikuussa 2022 ja virallisesti uudet sote-maakunnat aloittaisivat toimintansa 1.1.2023. Aikaa lainsäädännön voimaantulosta kokonaan uuden hallinnon tason ja samalla 21 uuden organisaation (+ Helsingin kaupunki) aloittamiseen olisi vain noin 1,5 vuotta.

Sote-maakunnille ei tule antaa yleistä toimivaltaa ja niiden tehtävät tulee selkeyden vuoksi olla tarkkaan määritelty

Sote-maakunnille ei ole asetettu yleistä toimialaa, vaan tehtävät on rajattu sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen. Näin tulee olla myös jatkovalmistelussa, eli sote-maakunnille ei tule siirtää muita vastuita. Erittäin tärkeää on kuitenkin varmistaa se, ettei sote-maakuntien ja kuntien välille muodostu raja-aitoja, ja toisaalta se, ettei sote-maakuntien ja kuntien välille muodostu harmaata aluetta, jossa tehtävien, vastuiden ja resurssien jako on epäselvää. Vaara näiden molempien tilanteiden toteutumiseen on olemassa. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen tai opetuksen välisen yhteistyön ja tietojenvaihdon lastensuojelussa tulee olla saumatonta, vaikka ne jatkossa sijoittuvat eri organisaatioon ja eri rahoituksen alle.

Uudistuksella kavennetaan itsehallintoa

Sote-maakuntiin kohdistuva voimakas valtionohjaus ilman verotusoikeutta kaventaa sote-maakuntien itsehallintoa ja uusien maakuntavaltuustojen toimintamahdollisuuksia. On vaikeaa nähdä, miten asukkaat intoutuisivat äänestämään vaaleissa, jos valtuustoilla ei ole tosiasiallista itsenäistä päätösvaltaa.

Kuntien itsehallintoon puolestaan vaikuttaa merkittävästi se, jos uudistuksen rahoitusratkaisun myötä kunnista tulee entistä riippuvaisempia valtionosuuksista.

Uudistuksella ei hillitä kustannusten kasvua, vaan talous on merkittävä riski

Suurin ongelmakohta ja riski uudistuksessa on talous. Ei ole mitenkään todennäköistä, että tällä ratkaisulla pystyttäisiin hillitsemään kustannusten kasvua. Uudistus vaikuttaa kuntatalouteen suoraan ja välillisesti montaa eri kanavaa pitkin (kustannusten siirto, verot, valtionosuudet, omaisuuksien siirrot, jne.). Uudistuksen yhteydessä ei ole selvitetty lainkaan, miten kunnat tulevat selviytymään tehtävistään, velvoitteistaan ja veloistaan uudistuksen jälkeen.

Uudistuksen vaikutukset Vantaan kaupungin talouteen eivät ole hyväksyttäviä

Uudistus iskee Vantaan kaupungin talouteen merkittävästi. Uudistuksen rahoitusmalli kohtelee erityisen epäoikeudenmukaisesti kuntia, jotka ovat pystyneet esimerkiksi tuottavuustoimenpiteiden, rakenteellisten uudistusten sekä volyymietujen kautta pitämään sote-kustannukset tarvevakioitua keskiarvoa alemmalla tasolla. Tällaisia kuntia valitettavasti rangaistaan heikentämällä niiden talouden tasapainoa siirtymäkauden aikana. Vantaan osalta tämä tasapainon

heikkeneminen olisi valtiovarainministeriön kesäkuun laskelmatilanteen perusteella 14,6 milj. euroa.

Uudistuksen jälkeen kaupungit menettävät suuren osan verotuloistaan ja samanaikaisesti valtionosuuksien merkitys erityisesti pääkaupunkiseudun kuntien tulopohjassa korostuu. Valtionosuuksien määräytymis- ja jakoperusteet muuttuvat vuosittaisilla budjettipäätöksillä ja hallitsevassa roolissa olisivat myös uudistuksen rahoitusmuutoksia tasaavat erilliserät. Nämä tekijät lisäävät ennakoimattomuutta ja aiheuttavat vakavia ongelmia kaupungeille toiminnan suunnittelun kannalta. Samanaikaisesti kaupunkien keinot käyttötalouden sopeuttamiseen heikkenevät. Suurena riskinä on, että sopeutusaineet joudutaan kohdentamaan kasvatukseen ja koulutuksen palveluihin sekä kaupunkiympäristön ja liikennejärjestelmän toimintoihin eli kuntalaisten kannalta keskeisiin peruspalveluihin.

Uudenmaan erityispiirteenä on voimakas väestönkasvu, nopea kansainvälistyminen sekä kansallisestikin merkittävä taloudellinen toimeliaisuus, mikä edellyttää, että alueen kunnilla on riittävästi investointikykyä ja elinvoimaa. On oleellista, että varmistetaan myös sote-ratkaisun jälkeen jäävän kaupungin toimintakyky ja rahoituksellinen asema. Uudistus kasvattaa kuntien suhteellista velkaantuneisuutta, kun nykyinen lainakanta jää kaupunkien vastuulle samalla kun tulot vähenevät. Uudistus lisää kaupunkien rahoituksellista epävarmuutta sekä heikentää kasvavien kaupunkien investointikykyä. Vaikka tulot putoavat kolmannekseen, investointitarve pääkaupunkiseudun kaupungeissa ei juuri vähene. Kasvavat kaupungit tarvitsevat ennen kaikkea uusia kouluja ja varhaiskasvatuksen palveluja sekä maankäytön ja logistiikan investointeja ja nämä investoinnit jäävät edelleen kaupunkien hoidettavaksi.

Uudistus muuttaa merkittävästi kuntien valtionosuusrahoituksen määräytymisperusteita. Esitysluonnoksen mukaan pääosa valtionosuusrahoituksesta voi jatkossa perustua erilaisiin sote-uudistuksen muutosvaikutuksia tasaaviin mekanismeihin. Tämä heikentäisi merkittävästi kuntien rahoitusjärjestelmän läpinäkyvyyttä. Sote-uudistuksen vuoksi toteutettavat kuntien talouden tasausmekanismit tulisi toteuttaa muutoin kuin osana kuntien peruspalvelutuotantoon tarkoitettua valtionosuusjärjestelmää.

Koronavirusepidemiasta saadut opit ja kokemukset tulisi hyödyntää uudistuksessa

Lausuntokierroksen ollessa käynnissä koettelee koko maailmaa koronaviruspandemia. Kovimmat vaikutukset epidemiolla on ollut suuriin kaupunkeihin, joissa tartuntatapauksia on ollut eniten ja joissa rajoitustoimenpiteet ovat vaikuttaneet monin eri tavoin ihmisiin ja elinkeinoelämään. Monialaiset kaupungit ovat kyenneet tarkastelemaan häiriötilannetta monipuolisesti eri näkökulmista, muodostamaan kattavan tilannekuvan, ennakoimaan vaikutuksia ja reagoimaan nopeasti. Kaupungeissa on myös pystytty siirtämään henkilöstöä kriittisiin tehtäviin muilta toimialoilta. Käynnissä oleva epidemia ja sen aiheuttamat toimenpiteet ovat historiallisia. Tilanteesta olisi mahdollisuus ottaa oppia, selkeyttää prosesseja ja tiedonkulkua, määritellä vastuita ja tehtäviä tavalla, jotka myös näin massiivisessa sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä

pelastustoimea koskevassa uudistuksessa olisi erittäin tärkeää huomioida. Nyt niin ei valitettavasti olla tekemässä.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitosta ei tule jakaa kahteen osaan

On erittäin tärkeää, että lainsäädännöllä turvataan sote-maakuntien mahdollisuus tehdä yhteistyötä pelastustoimessa keskenään, jolloin Vantaa-Kerava ja Keski-Uusimaa voisivat hoitaa pelastustoimen palvelut yhteistyössä eikä nykyistä Keski-Uudenmaan pelastuslaitosta tarvitsisi jakaa kahteen osaan.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos on toimiva ja kustannustehokas, ja sen palvelut ja palveluverkko on suunniteltu ja optimoitu käsittäen koko nykyinen Keski-Uudenmaan pelastustoimen alue. Pelastuslaitoksen jako kahteen sote-maakuntaan ei toisi hyötyjä verrattuna nykytilaan.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastausta.